

РЕЙ БРЕДЪРИ ПЪТЕШЕСТВИЕ ВЪВ ВРЕМЕТО

Превод от английски: Маргарита Златарова, 1985

chitanka.info

— Великолепно! Чудесно! Ура!

Роджър Шамуей се тръшна на седалката, препаса коланите и включи мотора. Неговият вертолет марка „Стрекоза Супер–6“ излетя стремително нагоре и вятърът го понесе по лятното небе на юг към Ла Хол.

Едва ли би могло да има сполука, по-голяма от тази! Роджър Шамуей се бе запътил за една невероятна среща. Човекът, който беше извършил пътешествие във времето, след сто години мълчание се съгласи да даде интервю. Днес той навършваше сто и тридесет години, а в четири часа следобед по тихоокеанско време единственото пътешествие във времето ставаше на сто години.

Господи, дъхът ти секва само като си помислиш за това! Преди сто години Крейг Бенет Стайлс махна с ръка, влезе в „Гигантския часовник“, както той наричаше своята машина на времето, и изчезна от настоящето. Беше и остана засега единственият в историята на Земята пътешественик във времето. А Шамуей бе единственият репортер, когото Крейг Бенет Стайлс бе поканил на чай през тези изминали години. Какво ли го очакваше там? Може би сензационната новина, че предстои второто и последно пътешествие във времето? Пътешественикът беше намекнал за подобно нещо.

— Мистър Крейг Бенет Стайлс, старче, аз летя и скоро ще дойда — рече Шамуей.

„Стрекоза“, на която се предаваше неговото напрежение, оседла вятъра и той я понесе покрай морския бряг.

Стайлс чакаше на уговореното място, на покрива на „Обител на времето“, която се издигаше в Ла Хол на края на оная скала, откъдето стартираха делтапланеристите. Небето гъмжеше от алени, сини и лимоненожълти делтаплани. Младежите подвикваха от тях на момичетата, стоящи над пропастта, на самия край на земята, а те им отвърщаха.

Оказа се, че Стайлс, макар да беше на сто и тридесет години, нямаше вид на древен старец. Той гледаше, примигвайки, „Стрекоза Супер–6“. Извърнатото му лице сияеше също като лицата на тези побъркани от слънцето и височината аполоновци, които плавно се отдръпваха, за да направят място на кацащия вертолет.

Шамуей забави кацането. Искаше му се да продължи тръпката от очакването.

Той гледаше надолу към човека, който беше претворил бляновете си в архитектурни шедьоври, който бе имал невероятни успехи в любовта, а после, начертал на кадастрона тайните на секундите, часовете и дните, се беше гмурнал в потока на столетието и бе заплувал срещу течението. Този човек с грейнало като слънце лице празнуваше рождения си ден.

Защото в такава нощ преди сто години Крейг Бенет Стайлс се беше върнал от бъдещето и спътниците предаваха на милиардите зрители по целия свят неговия разказ.

„Излезе сполучливо! Стана! — каза тогава Крейг Бенет Стайлс. — Бъдещето е на човека! Построихме другояче големите градове, реконструирахме малките градчета, пречистихме езерата и реките, освежихме въздуха, спасихме делфините, многократно увеличихме броя на китовете, сложихме край на войните, събрахме слънчева енергия от Космоса, за да дарим с нея Земята, заселихме Луната, стъпихме на Марс, а после по-далеч — на Алфа Центавър. Избавихме се от рака и отсрочихме смъртта. Господи, успяхме да направим всичко! Издигайте се към висините, върхове на бъдещето!“

Той ни показва снимки, даде ни образци, магнетофонни записи и дългосвирещи плочи, филми и звукокасети — всичко, което беше донесъл от невероятното си пътешествие. Светът се побърка от радост. И се втурна да посреща и да създава това бъдеще, да издига към небесата градовете на обещанията и надеждите, да спасява всичко живо в морето и на сушата.

Поривът на вятъра довея приветствения възглас на стареца. Шамуей му отвърна и „Стрекоза“ притихна.

Сто и тридесет годишният Крейг Бенет Стайлс с бодра крачка се приближи до вертолета и помогна на смаяния млад репортер да се измъкне от него.

— Чак не ми се вярва, че съм при вас.

— При мене сте и съвсем навреме — засмя се човекът, извършил пътешествие във времето. — Всеки миг мога да се разпадна и да ме отвее вятърът. Обедът чака. Да вървим.

Стайлс закрачи през бягащите сенки на все още въртящите се криле на вертолета и приличаше на образ от мяркащите се кадри на кинорепортажа за бъдещето, което по някакъв неразбираем начин остана в миналото.

Шамуей тръгна като кученце след него.

— Какво искате да разберете? — попита старецът. Двамата крачеха с бързи крачки по покрива.

— Първо — започна Шамуей, като се стараеше да не изостава, с мъка поемайки дъх, — защо след сто години нарушихте мълчанието си? Второ — защо именно мен поканихте? Трето — какво сензационно съобщение сте решили да направите днес в четири часа, когато вие, млад, ще дойдете от миналото, когато за кратко време ще бъдете на две места едновременно, и накрая — дали онзи който бяхте, и този, който сте сега, ще се слоят и ще настъпи ли великият час, който ни предстои да отпразнуваме?

Стайлс се разсмя:

— Колко добре го казахте!

— Извинете — лицето на Шамуей се обагри. — Написах го вчера вечерта. Да... това са моите въпроси.

— И ще получите отговор. — Стайлс лекичко го стисна за лакътя. — Всичко с времето си.

— Извинете, че се вълнувам — рече Шамуей. — В края на краищата вие самият сте една тайна. И допреди пътешествието бяхте знаменитост, целият свят ви аплодираше. После тръгнахте на път, видяхте бъдещето, върнахте се, разказахте ни го и станяхте затворник. О, разбира се, за няколко седмици обходихте целия свят — една тържествена среща след друга, говорихте по телевизията, написахте книга, подарихте ни изумителен двучасов телевизионен филм, после се уединихте тук. Да, машината на времето е изложена долу на показ и всеки ден следобед безброй хора могат да я видят и дори да я пипнат. Но вие самият се отказахте от плодовете на славата.

— Не е точно така.

Те все още вървяха по покрива. Долу в градините сега се приземяваха други вертолети, те превозваха оператори и снимачна апаратура от целия свят, за да бъде заснето в небесата това чудо — машината на времето, когато се появи от миналото, когато проблесне, преди да изчезне, за да се устреми към други градове.

— Аз съм архитект и затова през изминалите сто години съм се трудил с все сили да помогна да построим онова бъдеще, което видях, когато на младини бях в нашето златно утре.

Спряха и погледнаха надолу, където се извършваха приготовленията за приема. Там нареждаха огромни маси, които щяха да се огъват от ястия и напитки. Скоро щяха да пристигнат гости от всички страни, за да благодарят може би за последен път на този пътешественик през годините, обгърнат в легенди и станал почти митичен.

— Хайде — каза старецът. — Искате ли да седнете в машината на времето? Освен мен никой още никога не е сядал в нея. Искате ли да бъдете първият?

За това нямаше нужда да се пита. Очите на младия човек засияха, той се просълзи.

— Ама не трябва, не трябва — рече старецът. — Господи! Недейте!

Стъкленият асансьор плавно се плъзна надолу и ги пусна чак долу в суверена, където стените, подът и таванът бяха белоснежни, а по средата стоеше... онази невероятна машина.

— Ето! — Стайлс докосна бутона и прозрачният пластмасов купол, който сто години бе покривал машината на времето, се отвори. Старецът се обърна към Шамуей. — Седнете.

Шамуей се позабави, но пристъпи към машината.

Стайлс докосна друг бутон и тази пещера със свод от паяжина се освети. Машината вдишваше годините и шептеше спомени. По кристалните ѝ жила бродеха призраци. Великият паешки бог беше изтъкал гоблени за стените ѝ. В нея живееха привидения, но самата тя беше жива. Невидими приливи и отливи се гонеха из нея. Горяха слънца, луни меняха фазите си. Ето вятърът отнасяше късчета от есента, после със снега идваха зимите, а снегът се превръщаше в пролетни цветя, които меко покриваха лятната ливада.

Младият човек седеше сред всичко това здраво стиснал облегалките на креслото и не можеше да произнесе нито дума.

— Не се бойте, няма да ви пратя на пътешествие — рече старецът.

— А бих се радвал много! — каза Шамуей.

Старецът го погледна в лицето.

— Да, виждам. Сега страшно приличате на мен, какъвто бях точно преди сто години. Да ме вземат мътните, ако не сте мой почетен син!

Младият човек затвори очи и те се навлажниха. А наоколо въздишаха призраците, обещавайки му много бъдни дни.

— Е, какво ще кажете за моя „Тойнбиев конвектор“? — попита старчето с весел глас.

Той изключи осветлението. Младият човек отвори очи.

— „Тойнбиев конвектор“? Що за...

— Нови тайни, нали? Имам предвид великия Тойнби, знаменития историк, който е казал: всяка група, всеки народ, всеки свят, който не тича с всички сили към бъдещето, не го овладява и не му придава желаната форма, е обречен да се превърне в прах в гроба на миналото.

— Точно така ли е казал?

— Ако не точно това, то нещо подобно. Казвам истината. И нима можеше да се измисли по-хубаво име на моята машина? Аз не знам, Тойнби, къде си ти сега, но твоята машина за овладяване на бъдещето е тук.

Поддържайки младия човек за лакътя, той му помогна да излезе от машината.

— Но за това стига. Нямаме време. Още малко и ще настъпи великото събитие, нали? И земята ще бъде разтърсена от изявлението на стария Стайлс, който извърши пътешествие във времето. Скачайте в асансьора!

Те отново се качиха на покрива и огледаха отгоре градините, където сега се тълпяха знаменитости и полужнаменитости от всички краища на света. Улиците, които водеха до градините, бяха задръстени, в небето хвърчаха плътно един до друг вертолети, рееха се биплани. Делтапланеристите вече не летяха, те се бяха наредили като бордюр по края на скалата и приличаха на ярки птеродактили със свити крила, с глави, извърнати на една страна, към небето.

— И всичко това е заради мен — промърмори старецът.

Младият репортер погледна часовника си.

— Последните десет минути. Още малко и ще настъпи великото събитие. Точно така написах за вас миналата седмица за „Новини“. Мигновено пристигане и също такава тръгване, в мига, когато прекрачихте през времето, вие променихте цялото бъдеще на планетата, превърнахте нощта в ден, тъмнината в светлина. Често съм си задавал въпроса...

— Какъв?

Шамуей не откъсваше очи от небето.

— Когато се отправихте напред във времето, нима никой не ви видя? Някой, случайно погледнал към небето, да е видял вашата машина да виси във въздуха тук, а малко по-късно над Чикаго, над Ню Йорк или над Париж? Никой!

— Та нали никой не ме чакаше! — каза изобретателят на „Тойнбиевия конвектор“. — А пък дори и да ме е видял някой случайно, то навярно не му е придал никакво значение. Аз пък от моя страна гледах да не се задържам никъде. Само трябваше да успея да заснема реконструиранията градове, чистите морета и реки, въздуха без смог, отказалите се от войни държави, спасените от измиране любими на всички китове. Движех се бързо, чевръсто фотографирах, а после побягнах по стъпалата на годините надолу към дома. Днес по парадоксален начин всичко е иначе. Милиони пълни с надежда очи ще гледат нагоре и ще чакат. Навярно ще местят погледите си от младия глупак, който светка в небето към стария глупак, който и досега се радва на своя триумф.

— Разбира се, че ще гледат — каза Шамуей. — Непременно ще го направят.

Гръмна тапа. Шамуей откъсна поглед от човешките тълпи на полето и от обектите, които кръжаха в небето, и видя, че Стайлс бе отворил бутилка с шампанско.

— Нашият тост и нашият празник.

Вдигнаха чаши и започнаха да чакат мига, когато трябваше да пият.

— Остават по-малко от пет минути. Защо никой друг не извърши пътешествие във времето? — попита младият репортер.

— Аз се погрижих да не стане това — каза Стайлс, като се наведе през оградата на покрива и разглеждаше тълпата долу. — Разбрах какви опасности крият такива пътешествия. Аз естествено бях сигурен в себе си, при мене нямаше опасност за никого... Но представяте ли си някой да се търкаля като топка от кегелбан по коридорите на времето, да събаря кеглите, да плаши жителите, а търкаляйки се назад, да си позволява волности с линията на живота на Наполеон или пък, още по-насам, да се връща в света на роднините на Хитлер! Не, само това не! И, разбира се, правителството се съгласи,

дори нареди „Тойнбиевият конвектор“ да бъде затворен и запечатан. Вие бяхте първият и последният човек, който остави отпечатъци от пръстите си по тази машина. Десетки хиляди дни неуморно я пазеха! Колко ви е часът?

Шамуей погледна и дъхът му секна.

— Тече последната минута...

Той започна да брои секундите и заедно с него ги броеше и старецът. Вдигнаха чашите с шампанско.

— Девет, осем, седем...

Човешките тълпи бяха безмълвни. Небето шептеше пълно очакване. По него търсеха очите на телекамерите.

— Шест, пет...

Чукнаха се.

— Четири, три, две...

Отпиха от виното.

— Една!

Смеейки се, те допиха чашите. Погледнаха към небето. Златният въздух над бреговата линия на Ла Хол беше в очакване. Времето за великото събитие настъпи.

— Хайде, по-живо! — като фокусник подвикна младият репортер.

— Да, по-живо — каза сериозно и спокойно Стайлс.

Нищо.

Минаха пет секунди.

Небето не се променяше.

Минаха десет секунди.

Небесата чакаха.

Минаха двадесет секунди.

Нищо.

Накрая Шамуей се обърна към стареца и го изгледа втренчено и удивено.

Стайлс сви рамене и рече:

— Излъгах!

— Какво?!

— Излъгах — повтори Стайлс.

— Не може да бъде!

— Може и още как — каза човекът, който беше извършил пътешествие във времето. — Никъде не съм заминавал. Останах на мястото си и само се престорих, че тръгвам. Машината на времето не съществува. Това, което видяхте долу, е нещо, което аз просто представих за машина на времето.

— Но защо? — възкликна смаян младият човек, като се вкопчи в оградата на покрива. — Защо?

— Виждам на ревера ви копче за звукозапис. Включете го. Така. Готово. Искam после всички да чуят това, което ще кажа. Започвам...

Стайлс допи остатъка от шампанското си и рече:

— Направих го, защото се родих и израснах в такова време, през шестдесетте, седемдесетте и осемдесетте години на двадесетия век, когато хората бяха престанали да вярват в себе си. Виждах това неверие, виждах разума, който не намираше разумни основания да живее, и това ме развълнува, после ме натъжи и накрая ме накара да загубя самообладание. Навсякъде около мен царяха съмнения, разпадане, професионално отчаяние, интелектуална апатия, политически цинизъм. А където има апатия и цинизъм, там бушуват скептицизмът и нихилизмът.

Той замълча, спомняйки си нещо. После се наведе и измъкна изпод масата заветната бутилка от червено бургундско вино с етикет, на който беше отбелязана годината 1984. Започна да я отваря, внимателно измъквайки старата тапа, и заговори отново.

— Каквато и болест да назовете, всички ги имаше. Стопанството почти не се развиваше. Планетата се превърна в помийна яма. Икономиката задаваше нерешими загадки. Преобладаващото настроение беше печал. Най-модерната тема бе невъзможността от промени, а лозунгът — краят на света. Нямахме желание да вършим нищо. В единадесет часа вечерта си лягахме натъпкани до козирката с лоши вести, а в седем сутринта се събуждахме да чуем още по-лоши новини. Прекарвахме деня като попарени. През нощта се задушавахме във вълната от беди и неприятности. Така!

Приглушено изгърмя тапата. Сега вината на 1984 година можеше „да се вдиша“. Човекът, извършил пътешествие във времето, помириша виното и кимна.

— Не само четиримата конници на Апокалипсиса се бяха показали на хоризонта, готови да се нахвърлят на нашите градове.

Появи се и петият — отчаянието. Загърнато в черния саван на гибелта, то провъзгласяваше само повторения на минали катастрофи, сегашни провали, бъдещи неуспехи. Обсипан не със светло семе, а с черна плява, на каква реколта можеше да се надява човекът към края на немислимия двадесети век? Беше забравена Луната, забравени бяха червените природни картини на Марс, огромното око на Юпитер, смайващите пръстени на Сатурн. Ние решихме да бъдем неутешими. Плачехме на гроба на собственото си дете, а детето бяхме ние самите.

— Значи точно така е било преди сто години? — тихо попита Шамуей.

— Да. — Човекът, извършил пътешествие във времето, вдигна бутилката с такъв вид, сякаш в нея се съдържаше доказателството за истинността на казаното от него. Той напълни чашата, вдигна я към очите си, полюбува се на цвета, вдъхна аромата на виното и отново заговори. — Вие сте чели книги и сте гледали документални филми от онова време. Знаете всичко това. О, разбира се, имаше просветления. Например когато Солк върна децата на света в обятията на живота. Или в нощта, когато човечеството направи гигантска крачка и стъпи на Луната. Но устата на много хора мрачно призоваваха петия конник. Призоваваха го преизпълнени сякаш с увереност, че този конник ще победи, за да могат да изпитат удовлетворение от това, че техните предсказания за края на света са се сбъднали. А пък звучаха гръмогласно тези самоизпълняващи се пророчества, ние си копаехме гробовете и се готвехме да легнем в тях.

— И вие не можехте да позволите да се случи това?

— Сам разбирате.

— И измайсторихте „Тойнбиевия конвектор“...

— Не веднага. Обмислях тая идея години наред.

Стайлс замълча, повъртя чашата, гледайки втренчено тъмното вино, и като затвори очи, отпи една глътка.

— През тези години аз тънех в отчаяние, задъхвах се от него, плачех беззвучно нощем и си мислех: какво бих могъл да направя, за да спася нас от самите нас? Как да спася приятелите си, моя град, моя щат, моята страна, целия свят, обладан от идеята за неминуемата си гибел? Една нощ седях вкъщи, в библиотеката, и ръката ми, шарейки по полиците, напипа старата и скъпа за мен книга на Хърбърт Уелс. Неговата машина като призрак ме зовеше през годините. Чух я! И

разбрах. Вслушах се внимателно. После започнах да проектирам, построих я и заминах на пътешествие — във всеки случай всички повярваха в това. Останалото вече е история.

Човекът, който беше извършил пътешествие във времето, допи виното си и отвори очи.

— Боже! — прошепна младият репортер, поклащайки глава. — О, господи! Като си помисля само...

Нещо се сгъстяваше долу в градините, в полетата зад тях, по пътищата и във въздуха. Милиони хора все още чакаха. Къде е великото събитие?

— Така, а сега... — каза Стайлс и напълни чашата на Шамуей. — Юнак съм, нали? Направих макети на невиджани машини, построих миниатюрни градове, езера, морета. Издигнах от прозрачната вода огромни здания на фона на небето, разговарях с делфините, играех с китовете, подправях магнетофонни записи, заснемах с кинолента митове. О, минаха години, години на непосилна работа и тайна подготовка, преди да обявя за заминаването си. Тръгнах на пътешествие и се върнах с благи вести.

Те допиха скъпоценното вино. Отдолу се носеше шум от гласове. Всички гледаха към покрива.

Човекът, който бе извършил пътешествие във времето, им махна с ръка и се обърна към Шамуей.

— А сега бързо! От тази минута нататък решавате вие. У вас е магнетофонната лента с моя току-що записан глас на нея. Ето ви още три ленти с по-подробни данни. А в тази видеокасета е историята на цялата фалшификация. Ето и окончателния вариант на моя ръкопис. Вземете, вземете всичко и предавайте по-нататък. Назначавам ви за мой син и ви давам право да обясните постъпката на вашия баща. Бързо!

Натикан отново в асансьора, Шамуей почувствува как светът се изплъзва изпод краката му. Не знаеше дали да се смее, или да плаче, затова оглушително зариде.

Удивеният Стайлс се разрида също и тогава те излязоха от асансьора и се запътиха към „Тойнбиевия конвектор“.

— Ти нали разбра същността, синко? Животът винаги ни лъже! Чрез момчетата, юношите, старците, чрез момичетата, девойките и жените — те ласкаво лъжат и лъжата става истина. Ние предем мечти

и прокарваме под тези мечти основа от мозък, мисли, плът и реалност. В крайна сметка всичко в света е обещание. Онова, което ни се струва лъжа, е само потребност, скрита до времето, до мига. Тука. Така... и така.

Той натисна бутона и пластмасовият свод се вдигна, после натисна друг и машината на времето забръмча, затътри се, но той чевръсто се вмъкна в нея и се тръшна на седалката на „конвектора“.

— Вдигнете прекъсвача, млади човече.

— Но...

— Вие навярно си мислите защо да се вдига прекъсвачът, след като машината на времето не е истинска? Все пак вдигнете прекъсвача. Този път машината ще проработи.

Шамуей се обърна, намери ръчката на прекъсвача, хвана я здраво, после вдигна очи към Крейг Бенет Стайлс.

— Не разбирам накъде сте решили да тръгвате?

— Накъде? Във века, за да се слея с него, разбира се. Сега ще съществувам, но в дълбокото минало.

— Как е възможно такава нещца?

— Повярвайте ми, този път ще стане така. Сбогом, прекрасни, мили, скъпи, млади човече!

— Сбогом!

— А сега... Кажете кой съм аз.

— Какво?

— Кажете кой съм аз и вдигнете прекъсвача.

— Човекът, който извърши пътешествие във времето?

— Да! Хайде, де!

Младият човек натисна ръчката. Машината забуча, зави, изпълни се със светлини и мощ.

— О — каза старецът и затвори очи. Устата му меко се усмихна.
— Да.

Главата му клюмна напред.

Шамуей завика, върна ръчката на прекъсвача обратно и се хвърли да изтръгва коланите, с които старецът се беше пристегнал към креслото на машината.

Без да довърши, Шамуей започна да опипва пулса на китката на човека, извършил пътешествие във времето, и от гърдите му се изтръгна стон. После заплака.

Стайлс наистина се беше отправил назад във времето и името на това време беше смърт. Сега той пътуваше в миналото и там щеше да остане завинаги.

Шамуей пристъпи към прекъсвача и отново включи машината. Щом Стайлс няма да се върне от пътешествието, нека машината — макар и символично — да бъде заедно с него. Машината одобрително забуча. Огън, ярък и слънчев, запали паяжината и нейните жички и сега осветяваше бузите и огромното чело на сто и тридесет годишния пътешественик, чиято глава сякаш кимаше в такт с вибрациите, а усмивката, докато той се разтваряше в мрака, беше усмивка на доволно дете.

Репортерът не си тръгваше и триеше бузите си с опакото на дланта си. После, без да изключва машината на времето, се обърна, пресече стаята, повика асансьора и докато той се спускаше при него, извади от джобовете си магнетофонните и видеокасетите и една след друга ги пхна в пещта за изгаряне на боклука, която беше в стената. За миг всичко стана на пепел.

Вратите на асансьора се отвориха. Шамуей влезе, вратите се затвориха. Шумолейки тихичко, сякаш беше машина на времето, асансьорът го понесе нагоре към смаяния, изпълнен с очакване свят, изкачваше го към светлия континент, към земята на бъдещето, към приказно прекрасната, оцеляла от гибел планета, която един човек беше създал, като излъга веднъж.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 20,21,22/1985 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.